Lausunto arviomuistiosta väkivallan ehkäisyä ja rakenteita koskevan lainsäädännön tarpeesta hyvinvointialueilla ja kunnissa

Kunta pitää väkivallan, erityisesti lähisuhdeväkivallan ja naisiin sekä lapsiin kohdistuvan väkivallan, ehkäisemistä erittäin tärkeänä yhteiskunnallisena tehtävänä. Väkivallan ehkäisy edellyttää suunnitelmallista toimintaa, toimivia palveluketjuja, riittävää osaamista sekä kuntien, hyvinvointialueiden, poliisin, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Arviomuistiossa kuvattu tavoite vahvistaa väkivallan ehkäisyä ja selkeyttää toimijoiden vastuita on siten kannatettava.

Kunta ei kuitenkaan pidä perusteltuna ratkaisua, jossa kunnille ja hyvinvointialueille muodostettaisiin pitkälti rinnakkaiset lakisääteiset väkivallan ehkäisyn rakenteet ja suunnitteluvelvoitteet. Arviomuistion alustavissa pykäläluonnoksissa molemmille asetettaisiin muun muassa velvollisuuksia yhteistyöhön, henkilöstön kouluttamiseen, palvelu- ja hoitopolkujen kehittämiseen, tiedon kokoamiseen sekä erillisen väkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelman laatimiseen.

Vastuunjaon lähtökohdaksi tulisi ottaa hyvinvointialueen ensisijainen vastuu väkivaltatyön palveluista ja niiden alueellisesta koordinoinnista. Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä ja väkivallasta aiheutuvaan tuen tarpeeseen vastaamisesta. Myös arviomuistiossa todetaan, että hyvinvointialueiden tehtävissä korostuvat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, palvelujen yhteensovittaminen sekä alueellisen yhteistyön koordinointi. Hyvinvointialueilla on myös aiheeseen liittyvää syvällisempää osaamista kuten väkivaltakoordinaattoreita.

Kunnan rooli on tätä täydentävä ja painottuu ennen kaikkea **primaaripreventioon ja turvallisten arki- ja kasvuympäristöjen luomiseen**. Kunnan keskeisiä toimintaympäristöjä ovat varhaiskasvatus, opetus, nuorisotyö, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut sekä muu hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen. Arviomuistiossa tunnistetaan tämä jako nimenomaisesti ja todetaan kuntien vastuun painottuvan väkivallan ehkäisyyn sekä lasten, nuorten ja perheiden arjen toimintaympäristöjen turvallisuuteen.

Kunta katsoo, ettei väkivallan ehkäisyä varten lähtökohtaisesti tarvita kunnissa uutta erillistä lakisääteistä organisaatiota tai rinnakkaista suunnittelujärjestelmää. Uudet erilliset suunnitelmat, koordinaatiorakenteet ja raportointivelvoitteet voivat lisätä hallinnollista kuormitusta ilman, että ne vastaavasti parantavat väkivallan ehkäisyn vaikuttavuutta. Myös arviomuistossa tunnistetaan erillissääntelyyn liittyvä päällekkäisen sääntelyn ja ylimääräisen hallinnollisen työn riski.

Sen sijaan on perusteltua, että väkivallan ehkäisy sisällytetään nykyistä näkyvämmin kunnan hyvinvointikertomukseen ja hyvinvointisuunnitelmaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 § velvoittaa kunnan jo nykyisin edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä asettamaan tätä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet strategisessa suunnittelussaan. Arviomuistion mukaan väkivallan ehkäisy kuuluu jo tämän HYTE-tehtävän piiriin, ja muistiossa pidetään mahdollisena väkivallan ehkäisyn sisällyttämistä hyvinvointisuunnitelmaan.

Tämä mahdollistaisi sen, että kunta määrittelee oman toimivaltansa mukaiset tavoitteensa ja toimenpiteensä esimerkiksi lasten ja nuorten turvallisuuden, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyn, turvataitojen, nuorisotyön ja turvallisten elinympäristöjen osalta. Samalla vältettäisiin uuden erillisen suunnitelman muodostuminen hyvinvointisuunnitelman rinnalle.

Kunta esittääkin, että mahdollisen jatkovalmistelun lähtökohdaksi otetaan seuraava työnjako:

- **hyvinvointialue vastaa** väkivaltatyön alueellisesta koordinaatiosta, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, palvelu- ja hoitopoluista sekä vaativan väkivaltatyön osaamisen ja toimintamallien yhteensovittamisesta;
- **kunta vastaa** omien lakisääteisten tehtäviensä yhteydessä toteutettavasta väkivallan ennaltaehkäisystä ja turvallisten kasvu-, oppimis-, harrastus- ja elinympäristöjen edistämisestä;
- **kunnan väkivallan ehkäisyä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet sisällytetään hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan** ilman velvoitetta erillisen kunnallisen toimintasuunnitelman laatimiseen; ja
- kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö rakennetaan olemassa olevien HYTE- ja yhdyspintarakenteiden varaan sen sijaan, että luodaan päällekkäisiä uusia rakenteita.

Yhteenvetona kunta pitää väkivallan ehkäisyn vahvistamista erittäin tärkeänä, mutta ei pidä esitetyn kaltaista kuntiin ja hyvinvointialueisiin rinnakkain kohdistuvaa uutta sääntelyrakennetta tarkoituksenmukaisena. Sääntelyn tulee tehdä nykyistä selvemmäksi hyvinvointialueen ensisijainen vastuu väkivaltatyön palveluista ja alueellisesta koordinoinnista sekä kunnan tätä täydentävä ennaltaehkäisevä tehtävä. Kunnan osalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu on sisällyttää väkivallan ehkäisy osaksi lakisääteistä hyvinvointisuunnittelua eikä muodostaa siitä uutta erillistä hallinnollista kokonaisuutta